

бути послідовною, усвідомленою і цілеспрямованою з метою забезпечення високого рівня готовності майбутніх інженерів-будівельників до застосування мультимедіа у своїй майбутній професійній діяльності, що, на нашу думку, буде сприяти підвищенню кваліфікації майбутніх інженерів-будівельників у їхній професійній діяльності.

Список використаних джерел.

1. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания /Б.Г. Ананьев – Л., Изд. Ленингр. ун-та, 1969. – 339 с.
2. Деркач А.А. Акмеологические основы развития профессионала/ А.А. Деркач И.О. Моск. психолого-социал. ин-т: Воронеж : НПО «Модэк», 2004. – 752 с.
3. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. Психологические проблемы готовности к деятельности /М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович – Минск: Изд-во БГУ, 1976. – 175 с.
4. М.И.Дьяченко, Л.А.Кандыбович. Психология высшей школы: учебное пособие для магистров пед. спец. вузов /Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. – Минск : Тесей, 2003. – 352 с.
5. В.А.Крутецкий. Основы педагогической психологии / Крутецкий В.А. – М., «Просвещение», 1972. – 255 с.
6. Ліненко А.Ф. Теорія та практика формування готовності студентів пед. ВНЗ до професійної діяльності: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора пед. наук: спеціальність 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти»/А.Ф.Ліненко. – К., 1996. – 44 с.
7. Платонов К.К. Структура и развитие личности/К.К.Платонов. – М. : Наука, 1986. – 255 с.
8. Популярная психологическая энциклопедия. С.С. Степанов. [2-е изд]. – М. : Эксмо, 2005. – 672 с.
9. Словарь русского языка / под ред. С. И. Ожегова, Н.Ю. Шведовой; 18-е изд-е., стер. – М. : Рус.яз., 1986. – 795 с.
10. Шадриков В.Д. Введение в психологическую теорию профессионального обучения: учебное пособие/В.Д. Шадриков. – Ярославль : ун-т, 1981. – 71 с.

ЗМІСТОВИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ГІМНАЗІЙ У ТЕАТРАЛІЗОВАНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК: 371.302.81+420+371.399

Кумпан М. Б.

У статті вивчається проблема визначення змістового аспекту формування англomовної лексичної компетенції в учнів старших класів гімназій у театралізованій діяльності. Розглянуто компоненти змісту навчання, критерії відбору навчального матеріалу, принципи організації навчального процесу.

Ключові слова: *лексична компетенція, учні старших класів, зміст навчання.*

В статье рассматривается проблема определения содержания лексического аспекта формирования англоязычной лексической компетенции учеников старших классов. Рассмотрены компоненты содержания обучения, критерии отбора учебного материала, принципы организации учебного процесса.

Ключевые слова: лексическая компетенция, ученики старших классов, содержание обучения.

The article discusses the problem of defining the content of developing English language lexical competence of senior pupils. The components of teaching content, criteria of teaching material selecting, principles of teaching process organization have been elaborated.

Key words: lexical competence, senior pupils, teaching content.

Реформа освіти в Україні, яка спирається на положення Болонської декларації, включає як один з провідних компонентів реформу мовної освіти, зокрема, перебудову процесу навчання іноземних мов відповідно до вимог Загальноєвропейських Рекомендацій. Зважаючи на те, що іноземна мова в навчальному закладі вивчається для спілкування, перебудова процесу навчання іноземних мов у середньому навчальному закладі повинна ґрунтуватися на вдосконаленні навчання всіх видів іншомовної комунікативної компетенції.

Для реалізації цієї мети потрібна ефективна методика формування такого виду компетенції, як лексична, яка б повністю відповідала сучасним вимогам та досягненням у навчанні іноземних мов. Проблема формування іншомовної лексичної компетенції досліджувалась у працях таких вітчизняних і зарубіжних учених, як В. Артемов, Л. Банкевич, І. Баценко, І. Берман, В. Бухбіндер, В. Вишнякова, В. Горбачов, Ю. Гнаткевич, О. Долматовська, О. Петрашук, Ю. Семенчук, С. Степащенко, О. Тарнопольський, С. Шатілов, R. Carter, M. McCarthy, R. Ellis, M. Lewis, L. Taylor та інші. Однак, незважаючи на наявну широку базу досліджень, проблема формування лексичної компетенції учнів старших класів гімназій засобом театралізованої діяльності не знайшла належного висвітлення у методичній літературі.

Тому об'єктом дослідження є англійська лексична компетенція, а предметом – змістовий аспект формування англійської лексичної компетенції в учнів старших класів гімназій у театралізованій діяльності. Мета роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичній розробці змістового аспекту формування англійської лексичної компетенції в учнів старших класів гімназій у театралізованій діяльності.

Зміст навчання іноземної мови – це багатокомпонентна структура, що складається з певним чином організованого навчального матеріалу й формується та реалізується в процесі навчання з урахуванням цілей і завдань освіти на певному етапі розвитку суспільства [3]. І. Бім вважає, що зміст навчання іноземної мови включає мовний і мовленнєвий матеріал від слова до тексту, лінгвістичну інформацію і елементи мовного досвіду, предметний зміст мовлення, способи мовленнєвої діяльності [2]. Л. Алексєєва до змісту навчання іноземної мови включає мовний матеріал, системні знання про іноземну мову, навички й уміння, мовленнєвий матеріал (мовленнєві зразки, формули й

кліше, сфери, теми, ситуації спілкування, а також зразки текстів для аудіювання, читання та діалоги-зразки), навчальні вміння, прийоми навчання, вправи [1]. Результати дидактичних досліджень (С. Гончаренко, Г. Костюк, О. Савченко) дозволяють встановити таку ієрархію змісту навчання: від набуття знань до розвитку умінь їх застосування в навчальних діях, а від них до навичок. Рішення проблеми послідовності цих дій у процесі навчання іноземної лексики має принципове значення через специфічні особливості предмету «Іноземна мова». Ми приймаємо за основу підхід дидактів (І. Лернер, Р. Мартинова, В. Оніщук, М. Фіцула), методистів (Н. Гальскова, Н. Гез, Ю. Пассов) і психологів (І. Зимня, А. Петровський, С. Рубінштейн) при визначенні послідовності реалізації компонентів змісту навчання іноземної лексики. Результати досліджень цих учених базуються на тому, що засвоєння навчального матеріалу полягає в набутті знань про предмет і способи навчальних дій з ним, у формуванні на основі знань навичок виконання цих дій, а потім на основі сформованих навичок розвиток складних творчих умінь використання знань і навичок в умовах діяльності, що змінюється.

У зв'язку з цим вважаємо за доцільне прийняти за основу таку послідовність розвитку умінь: шлях від лінгвістичних знань до формування операційної готовності, а потім до мовленнєвої діяльності, а від цього - до розвитку вмінь мотиваційної готовності є найбільш виправданим як з позицій психолінгвістики (Л. Виготській, І. Зимня, А. Леонтьєв), так і з позицій лінгводидактики (А. Богуш, В. Бухбіндер, Р. Мартинова, В. Плахотник).

Таким чином, структурні компоненти змісту навчання іноземної мови визначаються як набуття знань, формування навичок і розвиток умінь. Цим зумовлюються такі компоненти змісту навчання іноземної лексики, як одного з елементів змісту навчання іноземної мови взагалі, а саме: 1) набуття лексичних знань; 2) формування лексичних навичок; 3) розвиток лексичних умінь. Отже, структура змісту навчання англомовної лексики на старшому етапі у школі полягає в набутті знань ізольованих слів, висловів, безеквівалентної та фонової лексики; формуванні навичок їх вживання в поєднанні з раніше вивченими на рівні словосполучень і окремих речень, використанні синонімічних, антонімічних, метонімічних засобів; розвитку вмінь вживати кожне лексичне явище у власному підготовленому і не підготовленому мовленні, використовувати ЛО з національно-культурним компонентом семантики, фразеологічні одиниці, прислів'я, приказки, мовні афоризми в міжкультурному спілкуванні, що безпосередньо сприяє формуванню англомовною лексичної компетенції учнів.

Змістовий аспект формування англомовної лексичної компетенції (ЛК) буде неповним без урахування закріплених у системі будь-якої іноземної мови, зокрема й англійської, мовних і мовленнєвих типізованих формул, що широко використовуються в процесі навчання на старшому етапі. Отже, ще одним складником змісту навчання ми виокремлюємо мовний матеріал. Відбір мовного матеріалу, необхідного для експериментального навчання, проводиться з урахуванням його застосування в практичній діяльності. Схарактеризуємо критерії відбору навчального матеріалу. Під критеріями розуміємо ознаки, на основі яких відбувається визначення або класифікація чого-небудь; міру судження, оцінку будь-якого явища [5].

Згідно із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти [4] і враховуючи специфіку нашої роботи, було обрано такі критерії: автентичність, пізнавальна цінність, виховна цінність, тематична спрямованість, посиленість і доступність навчального матеріалу і відібраних ЛО, відповідність Програмі викладання іноземних мов для старших класів гімназій. Крім того, матеріал повинен був відповідати мовним можливостям учнів. Якщо оперування ним викличе труднощі, діти швидко втратять інтерес до такої діяльності. Тому ми враховували наявність вивчених тематичних лексичних одиниць і можливість адаптації матеріалу для театралізованої діяльності, що припускає скорочення об'єма незнайомої лексики і граматичних конструкцій, які не входять до базового рівня володіння іноземною мовою, можливу заміну нових слів на синоніми, що знайомі учням, додавання слів, які допомагають експлікувати зміст фраз та речень. Автентичні тексти різних типів репрезентували культурний фон країни, мова якої вивчається.

Матеріал було відібрано зі збірок п'єс для шкільного театру, а саме: «Magic Casket», «Folklore, Myths, and Legends», «Popular Romances of England», «Тематические вечера на английском языке» А. Димент, «Учимся межкультурной коммуникации, ставя пьесы!» А. Кузьменков, Ю. Кузьменкова. Використовувалися аудіо книги «Знайомство з театром», збірки аудіоспектаклів у записі викладачів-акторів, відеозаписи англійських дитячих постанов. Крім того, автентичні матеріали добирались як із друкованих джерел, так і зі спеціальних освітніх британських Інтернет-сайтів: Drama in Second- and Foreign-Language Classrooms – <http://www.european-mediaculture.org>, Using drama with children learning English - <http://www.teachingenglishgames.com>, Drama in teaching English as a second language - <http://www.melta.org.my/ET/1990/main8.html>, Drama Games and Activities - <http://dramaresource.com/>, Creating teaching through drama - <http://www.angelfire.com/>, Act & Learn: Teaching English Through Drama - <http://actnlearnenglish.blogspot.com>, The world's largest collection of drama curriculum for kids - <https://www.dramanotebook.com/>.

Стосовно обсягу та складу відібраного матеріалу варто зазначити таке. Для роботи на уроках з англійської мови із застосуванням театралізованої діяльності було відібрано сучасні п'єси, фрагменти із класичних англійських п'єс («Romeo and Juliette», «The twelfth night», «The Taming of the Shrew» by W. Shakespeare, «The ideal husband» by O. Wilde), із творів Margaret Mitchell «Gone with the Wind», Джейн Остін «Pride and prejudice», Чарльза Дікенса «Oliver Twist», Марка Твена «The Prince and the Pauper», Шарлотти Бронте «Jane Eyre», легенд (Legend about Robin Hood, Legend about King Arthur), мюзиклу «The Sound of Music», народні казки, вірші, пісні, сонети В. Шекспіра, а також традиції та свята, які обігрувалися та презентувалися до певної дати святкування.

Зазначимо, що для успішного засвоєння лексичного матеріалу в ході театралізованої діяльності необхідно: а) знайомити учнів не з ізольованими словами, а з групами слів, що пов'язані семантичною і фонетичною асоціаціями; б) формувати мотив для ознайомлення зі словами певної семантичної групи; в) інтерпретувати лексику через систему ігор і засвоєних раніше лексикограматичних структур, а не механічне запам'ятовування слів за списком; г) включати нові слова у систему відношень, що вже склалася між знайомими

словами та їх групами; д) узгоджувати лексичний матеріал з тими граматичними операціями, що дозволяють увести його в мовленнєву діяльність.

Проблема відбору змісту навчання також передбачала розгляд наявних у методичній практиці наукових підходів до навчання таких дослідників як: І. Бім, І. Зимня, Р. Міньяр-Белоручев, Ю. Пассов, В. Скалкін, В. Томілов. Дотично теми нашого дослідження для реалізації можливості формування ЛК учнів старших класів гімназій на практиці було обрано суб'єктно-діяльнісний і особистісно-зорієнтований підходи до викладання іноземних мов, як такі, що найбільш повно відображають специфіку навчання.

Підставами, що спонукали до визначення саме суб'єктно-діялісного підходу до організації словникової роботи у старших класах гімназій, є фундаментальні положення щодо того, що по-перше, формування ЛК учнів відбувається в мовленнєвій діяльності, що супроводжує всі інші види діяльності, а по-друге, процес засвоєння словника має діялісну природу. Діяльність — це активна взаємодія з довкіллям, у процесі якої індивід виступає як суб'єкт, який цілеспрямовано впливає на об'єкт, задовольняє свої потреби. Для нашого дослідження діяльність — засіб, умови й джерело збагачення словника.

Суб'єктно-діялісний підхід, за Г. Сорокових, у процесі вивчення іноземної мови у школі є реалізацією такого способу навчання, за яким здійснюється упорядковане, систематизоване і взаємноспіввіднесене навчання іноземної мови як засобу спілкування в умовах моделювання мовленнєвої діяльності під час занять або самостійної роботи — невід'ємної і складової частини загальної екстралінгвістичної діяльності [6]. У центрі навчання знаходиться той, хто навчається, як суб'єкт навчальної діяльності, а система навчання передбачає максимальне урахування індивідуально-психологічних, вікових і національних особливостей учня, його інтересів. Методичним змістом цього підходу є способи організації навчальної діяльності, пов'язані насамперед з широким використанням колективних форм роботи, з вирішенням проблемних завдань, із співпрацею між викладачем і учнем.

Засобами реалізації цього підходу виступають: 1) рольові ігри, засобом яких організується навчальне спілкування відповідно до розробленого сюжету, розподіленими ролями і мікрольовими відношеннями, 2) проблемні ситуації з використанням мовленнєворозумових завдань, 3) вільне спілкування, яке на заняттях має такі особливості: його зміст не завжди передбачений, потрібна активна мобілізація мовленнєворозумових резервів, використовуються різні комунікативні стратегії, що дозволяють передати зміст при недостатній сформованості мовної бази [7].

Щодо особистісно зорієнтованого підходу до навчання, то це навчання, центром якого є особистість дитини, тобто визнання учня головною фігурою всього освітнього процесу. Його основними ознаками є такі: засвоєння знань відбувається переважно під час активної діяльності учнів, в нашому дослідженні — це аудиторна і позааудиторна театралізована діяльність; результативність навчання значною мірою залежить від уміння використовувати індивідуальний досвід дитини (бо будь-який учень — це особистість з власним досвідом); при застосуванні активних методів навчання важливою є стадія евокації, тобто актуалізації знань окремого учня;

- сучасний урок має бути продуктивним, на якому учень відтворює набуті знання при опануванні нового змісту; ефективне навчання не може бути нудним, воно повинно зацікавлювати учнів; на уроках оцінюється механізм творчості учнів, завдяки якому досягається результат; найважливішим джерелом мотивації є потреби та інтереси самих учнів. Упродовж нашого дослідження всі вищезначені моменти мали безпосереднє застосування.

Доцільно зауважити, що організація навчального процесу відбувалася згідно з певними принципами, такими як-от: дидактичними (свідомості, активності, доступності і посиленості, системності і послідовності, міцності, рівних можливостей для кожного учня, повного засвоєння матеріалу, творчої активності), лінгвістичними (концентризму), психологічними (мотивації та поетапного формування знань, навичок, умінь) та методичними (принцип актуалізації словника, комунікативної спрямованості, апроксимації, автентичності, частотності, правомірності вивчення на одному занятті встановленого об'єму лексичних одиниць). Ці принципи в реальному процесі навчання виступають у взаємодії та доповнюють один одного і функціонують як цілісна система, утворюючи певну концептуальну основу для розробки експериментальної моделі формування англомовної лексичної компетенції.

Організація експериментального навчання охоплювала такі форми: класно-урочна, позаурочна і самостійна робота учнів. Класно-урочна форма роботи реалізувалась у межах установленої сітки годин (10 годин на тиждень). Однак вчитель застосовував елементи театралізованої діяльності лише один-два рази на тиждень (2-4 години). У межах позаурочної роботи театральні вистави проводилися раз на два місяця, при цьому вчитель додатково в позаурочний час відпрацьовував з учнями їхні ролі, а потім учні самостійно допрацьовували ці ролі вдома. У процесі підготовки до театральної вистави було враховано: вікові особливості учнів; вибір жанру літературно-художнього твору; можливість використовувати допоміжні засоби навчання, такі як: малюнки, фотографії, відеоматеріал, аудіоматеріал, слайди, записи музикального супроводу, декорації, предмети бутафорії, костюми, маски, реквізити.

Щодо засобів навчання, які суттєво впливають на якість засвоєння нового лексичного матеріалу, на розумовий розвиток учнів та успішність навчання лексичні засобом театралізованої діяльності, то у процесі навчання застосовувалися малюнки, фотографії, відеоматеріал, аудіоматеріал, слайди, записи музикального супроводу, декорації, предмети бутафорії, костюми, елементи костюмів, маски, реквізити.

Завершуючи, можемо відзначити, що на основі проведеного відбору змісту навчання і його складових виявилася можливість розробки системи вправ з формування англомовної лексичної компетенції в учнів старших класів гімназій у театралізованій діяльності.

Література

1. Алексеева Л. Е. Методика обучения профессионально ориентированно-му иностранному языку : [курс лекцій] / Л. Е. Алексеева. – СПб. : Филол. ф-т СПбГУ, 2007. – 136 с.

2. Бим И. Л. Теория и практика обучения немецкому языку в средней школе. Проблемы и перспективы / И. Л. Бим. – М : Просвещение, 1988. – 254 с.

3. Гембарук А. С. Дидактичне моделювання змісту навчання іноземної мови як загальноосвітнього предмета для педагогічних навчальних закладів I-II рівнів акредитації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 "Теорія навчання" / А. С. Гембарук. — К., 2005. — 24 с.

4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий керівник українського видання д-р.п.н., проф. С. Ю. Ніколаєва. — К. : Ленвіт, 2003. — 273 с.

5. Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. Педагогический словарь: для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. — М. : Академия. — 2001. — 176 с.

6. Сороковых Г. В. Программа-концепция формирования субъекта образования в процессе изучения иностранного языка в неязыковом вузе / Г. В. Сороковых. — М. : НВИ-ТЕЗАУРУС, 2004. — 108 с.

7. Щукин А. Н. Обучение иностранным языкам: Теория и практика: [учебное пособие для преподавателей и студентов] / А. Н. Щукин. — М. : Филолит, 2004. — 416 с. — Библиогр. : с. 385-389.

РОЗВИТОК НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ СПІЛКУВАННЯ В КУРСІ «ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ»

УДК 378.

Прокоф'єва Л.Б.

У статті розглядаються деякі аспекти взаємозв'язку театральної педагогіки, акторської та педагогічної майстерності вчителя, проаналізовано можливості методичного забезпечення формування та розвитку невербальних засобів спілкування у майбутніх вчителів.

Ключові слова: театральна педагогіка, педагогічна майстерність, невербальна комунікація, невербальна експресія.

В статье рассматриваются некоторые аспекты взаимосвязи театральной педагогики, актерского и педагогического мастерства учителя, проанализированы возможности методического обеспечения формирования и развития невербальных средств общения будущих учителей.

Ключевые слова: театральная педагогика, педагогическое мастерство, невербальная коммуникация, невербальная экспрессия.

The article deals with some aspects of the relationship between drama pedagogy, acting and pedagogical skills of teacher. Possibilities of methodological support for the formation and development of non-verbal communication of future teachers were analyzed.

Keywords: theater pedagogy, pedagogical skills, non-verbal communication, non-verbal expression.

В умовах модернізації навчального процесу у вищій школі, що передбачена Національною доктриною розвитку освіти і державними заходами щодо входження української освіти і науки в європейський освітній